

De volgende ramp

Na Enschede en Volendam kan de volgende ramp een ontploffing van een LPG-tank of tankwagen zijn. Een voorspelling die is gebaseerd op risicoberekeningen. Daarom ontvingen deze zomer honderd burgemeesters een brief waarin zij werden verzocht in hun bebouwde kom 'urgente' LPG-tanks op te ruimen, die veel te dicht op de huizen liggen. Toch kan het nog tot 2006 duren voordat de laatste LPG-tank is geruimd, ook al heeft het Rijk daarvoor geld gereserveerd.

Door Jan Bom Fotografie door Chris de Bode

LPG-station: Deko

Lokatie: Nijverheidsstraat 1, Delft

Risico: Afstand van LPG-tank tot huizen is minder dan 25 meter

Stakeholder: Ben Hoek, Nijverheidsstraat 5, zat een aantal jaren met zijn kantoor vlak naast het benzinstation. "Ik heb nooit zo bij het LPG-gevaar stilgestaan. Er is eigenlijk niemand die daar serieus over nadenkt. LPG is gevaarlijk, dat weet je, maar hoe gevaarlijk? Dat is voor een leek moeilijk in te schatten. Je vertrouwt op de gemeente, die toezicht houdt. Wat minder op de pomphouder. Die heeft een ander belang. Maar het pompstation ligt inderdaad dicht tegen een drukke straat aan, de Papsouwse laan. De Aldi ligt er zelfs pal tegenaan." Burgemeester H. van Oorschot: "Wij liepen al iets op de landelijke inventarisatie vooruit, met een eigen risicoprofiel op regionaal niveau. Ik ben inmiddels met de pomphouder in gesprek, ook om een alternatieve locatie voor de gastank te vinden. Vinden we die niet, dan gaat we het saneringstraject in. Dan ligt de eerste stap bij ons, als verstrekker van de vergunning."

LPG-station: AVIA

Lokatie: Zuideinde 122, Oostzaan

Risico: Afstand van LPG-tank tot huizen is minder dan 25 meter

Stakeholder: Tweede Kamerlid Aleid Wolfsen (PvdA) zegt dat als de overheid bewust nalatig is, met een ramp als gevolg, het Openbaar Ministerie (OM) voortaan strafrechtelijk onderzoek moet instellen. "Dat is de consequentie van een uitspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Dit als gevolg van een ramp in Turkije. Twee burgemeesters waren gewaarschuwd voor ontploffingen van afvalgassen in een vuilnisbelt bij Istanbul. Toch gedoogden ze een krottenwijk naast de vuilstort. In 1993 veroorzaakte een explosie een aardverschuiving, met 39 doden tot gevolg. Volgens het Hof legde het Turkse OM de mogelijke schuld van de burgemeesters ten onrechte niet voor aan de strafrechter. "Als er een vermoeden is dat een gemeente bewust nalatig is, waardoor er doden vallen, dan is het OM in Nederland dus ook op grond van deze uitspraak verplicht strafrechtelijk onderzoek te doen. De juridische noodzakelijkheid lijkt nu samen te vallen met de politieke wenselijkheid om de strafrechtelijke immuniteit van de overheid op te heffen. Als deze uitspraak van het Hof geen gevoel van urgentie creëert, dan weet ik het niet meer. Want: burgemeesters die niets doen aan gevaarlijke LPG-tanks in hun gemeente zijn nu strafrechtelijk aansprakelijk. Ze kunnen zelfs vervolgd worden voor doodslag."

LPG-station: Bram Polderman

Lokatie: Heereweg 50, Lisse

Risico: Afstand van LPG-tank tot huizen is minder dan 25 meter

Stakeholder: Secretaris Midas Krul van de branchevereniging Vereniging Vloeibaar Gas (VVG) zegt 'schoorvoetend' te hebben ingestemd met de selectie van honderd benzinstations die hun LPG-tank moeten ruimen. "Het zijn er trouwens tweehonderd waar de bebouwing te dicht bij het benzinstation is gekomen. Wij hebben gezegd: Denk er wel om dat ze aan de huidige regelgeving voldoen. Toch zijn wij bereid geweest mee te werken. Die brief is na een jaar overleg aan de gemeenten verstuurd. Dan weten de burgemeesters alvast dat zij maatregelen moeten treffen zodra de algemene maatregel van bestuur (Kwaliteitseisen Externe Veiligheid Inrichtingen) van kracht wordt. Wij hebben ondertussen onze leden gewaarschuwd, ook al zullen er pomphouders zijn die geen lid zijn. Van ons weten ze dat de saneringsregeling meer geld oplevert als je snel bent, en minder als je tot het laatste moment wacht, uiterlijk 2006. Dat is logisch, want hoe langer je LPG verkoopt, hoe meer omzet je draait. Ook door de bijverkopen in de shop. Voor een ongeluk ben ik niet bang. Wij hebben zelf óók statistieken. Haal je die tankauto weg, dan is het risico op een ramp minimaal. Met een tankauto erbij is er sprake van verhoogd risico, maar nog steeds aanvaardbaar. Wel zijn er dingen om verder te verbeteren, het transport nog meer te beveiligen. De twee ongevallen met LPG dit jaar in Nederland hebben aangetoond dat de beveiligingen dusdanig zijn dat er niets gebeurt."

Het bleef deze zomer op 17 juli bij een bijna-ramp. De LPG-tankwagen kantelde niet in de binnenstad, maar op de A2, onder Eindhoven. Door snel ingrijpen van de brandweer fikte alleen de cabine uit. Burgemeester Rein Welschen kon het niet nalaten om de als-stelling te gebruiken. "Als deze tankwagen was ontploft, was de ramp groter geweest dan in Enschede."

Niemand weet dit beter dan Cees Moons, de directeur van de nieuwe directie Externe Veiligheid van het ministerie van VROM, opgericht na de rampen in Enschede en Volendam. Hij heeft in zijn laptop een Powerpoint-presentatie zitten met een foto van een LPG explosie. Het is een gigantische vuurbal van 150 meter doorsnee. "Deze steekvlam is hoger dan de Domtoren", vertelt hij er droog bij. "Wanneer iets dergelijks in Nederland zou gebeuren, komen we ziekenhuisbedden tekort om het aantal mensen met brandwonden adequaat te verplegen. Hoewel in Nederland LPG met veel veiligheidsmaatregelen is omgeven, is er alle reden om goed te kijken naar verdere risicobeperking." Een klassiek ongeluk is de LPG-ontploffing in Mexico-Stad in 1984. Door menselijke veiligheidsfouten ontplofte een hele terminal: 650 doden en 6.400 gewonden. De kans op zo'n ramp is in Nederland niet groot. Aan de andere kant: geen land ter wereld heeft zoveel LPG-tanks binnen de bebouwde kom liggen. Wereldwijd staat Nederland op de vierde plaats van LPG-aanbieders. Alleen complete werelddelen gaan ons voor: Canada met vijfduizend LPG-stations, de Verenigde Staten met 3.300 stations en Australië met 2.570 stations. Het dichtbevolkte Nederland telt er ruim tweeduizend. Met een klein half miljoen aan auto's met een gastank in de kofferbak, zijn deze stations goed voor een gemiddeld bezoek van 235 wagens. Na de ramp in Enschede trok directeur Wim Groen van OpdenKamp Adviesgroep in opdracht van VROM en KPMG Sustainability drie maanden lang met een meetlat het land door. Hij verfijnde de telling en kwam tot 2.137 stations. Hij signaleerde een schrikbarende hoeveelheid vulpunten van de gastanks die minder dan 25 meter van woonhuizen verwijderd liggen. Die tanks moeten daar weg, volgens aangekondigde wetgeving. Een wetgeving die erg lang op zich laat wachten, want Nederland voert al sinds 1989 een extern veiligheidsbeleid. Daarbij worden twee risico's onderscheiden: het plaatsgebonden en het groepsrisico. In ambtelijk jargon: 'Bij het plaatsgebonden risico gaat het om de kans die een denkbeeldige persoon loopt om op een bepaalde plek dodelijk getroffen te worden door een ongeluk in een bedrijf. Bij het groepsrisico gaat het om een berekening van de kans op een ramp waarbij een deel van de aanwezige personen om het leven komt'. Praktischer gezegd: er is sprake

van groepsrisico als een groep woonhuizen plus bijvoorbeeld een school, een bejaardenhuis of een ziekenhuis binnen een straal van 110 meter – of zelfs meer – van een LPG-tank liggen. Groen telde zo 'honderden' risicolocaties, vooral in de bebouwde kom.

Saneringspotje

In mei van dit jaar stuurde VROM een waarschuwend circulaire naar alle gemeenten met de aankondiging van het beleid en een bijbehorende saneringsregeling. Om tankhouders schadeloos te kunnen stellen is er een potje van vijftien miljoen euro, in ruil voor het intrekken van hun LPG-vergunning. Dat moet geregeld worden binnen drie jaar na het van kracht worden van een algemene maatregel van bestuur. Deze wordt – waarschijnlijk – pas in april 2004 van kracht. De burgemeesters van de honderd risicovolle LPG-tanks kregen bovendien situatieschetsen toegezonden. Veertien burgemeesters lieten het departement inmiddels weten dat zij concrete voornemens hebben om vergunningen in te trekken. Technisch deskundige Cees Braams van VROM zucht desalniettemin over de polderachtigheid van de besluitvorming. "We moeten het tot nu toe steeds doen met pseudo-wetgeving. Het kan wel, maar het gaat niet hard. Zo zijn er tussen '85 en '90 een stuk of vijftig, zestig stations gesaneerd. En de branche doet ondertussen heel veel aan veiligheid. Tanks zijn onder de grond komen te liggen, waardoor ze niet meer kunnen ontploffen. Dat hebben we in februari in Arnhem nog gezien, toen een trein op het industrieterrein door een stootblok denderde en zelfs de afsluiter van een tank eraf reed. Het vullen is nu het meest risicovolle moment, want een slang kan afbreken. Blijft ook het risico dat een LPG-tankwagen natuurlijk in een woonwijk kan botsen. Dan heb ik het niet over opzettelijke terroristische aanslagen, maar gewoon menselijk falen. Daarom willen we toch graag vaart zetten achter de nieuwe saneringsronde."